

MATERJAŁY DO HISTORJI RUCHU NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO:
„ZARZEWIE“, POLSKIE DRUŻYNY STRZELECKIE
I TAJNY SKAUTING
TOM I.

Inż. HENRYK BĄGIŃSKI
(ps. Józef Chłopski)
PODPULKÓWNIK DYPLOMOWANY

U PODSTAW ORGANIZACJI
WOJSKA POLSKIEGO
1908 — 1914

Kolekcja
Emila Kornasia

1935
WARSZAWA
NAKŁADEM SEKCJI HISTORYCZNEJ STOW. UCZESTNIKÓW
RUCHU NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO „ZARZEWIE“
SKŁAD GŁÓWNY: GEBETHNER I WOLFF

Przedmowa	7
I. GENEZA RUCHU MŁODZIEŻY NIEPODLEGŁOŚCIOWEJ ZARZEWIAKIEJ (rok 1908/9)	11
Hasło walki o Niepodległość a trójzaborowy legalizm parlamentarny	13
Rozłam w Organizacji Młodzieży Narodowej	14
Polski Związek Wojskowy (P.Z.W.)	21
II. NA RUBIEŻY DWU EPOK: UGODOWEJ I NIEPODLEGŁOŚCIOWEJ (rok 1909/10)	31
Ideologia Organizacji Młodzieży Niepodległościowej Zarzewiakiej	33
Wychowanie fizyczno-wojskowe	37
Rozwój Organizacji Młodzieży Niepodległościowej Zarzewiakiej	40
Praca Polskiego Związku Wojskowego we Lwowie w roku 1909/10	31
Wydawnictwa wojskowe	56
III. POWSTANIE RUCHU SKAUTOWEGO (HARCERSKIEGO) W POLSCE (rok 1909/10)	61
Komisja Wychowania Fizycznego P.Z.W. i Oddziały Ćwiczebne	63
Przetłumaczenie podręcznika skautowego „Scouting For Boys”	64
Prace Zarzewiaków w gronie nauczycielskim „Sokola-Macierzy” we Lwowie	66
Oddziały Ćwiczebne w zaborze austriackim w r. szkolnym 1909/10	68
Oddział Ćwiczebny im. Jana Skrzetuskiego w Buczaczu	68
Oddział Ćwiczebny im. Ludwika Mierosławskiego w Czortkowie	68
Oddział Ćwiczebny w Drohobyczu	69
Oddział Ćwiczebny im. hetm. Stanisława Żółkiewskiego w Kołomyi	69
Oddział Ćwiczebny im. ks. Józefa Poniatowskiego w Jarosławiu	69
Oddziały Ćwiczebne we Lwowie	70
Oddział Ćwiczebny im. Dezyderego Chłapowskiego w Przemyśle	72
Oddział Ćwiczebny im. Stanisława Żółkiewskiego w Sanoku	73
Oddział Ćwiczebny im. gen. Czachowskiego w Stanisławowie	75
Oddział Ćwiczebny im. króla Jana Sobieskiego w Stryju	74
Oddział Ćwiczebny im. Teofila Wiśniowskiego w Złoczowie	75
Organizacja Wojskowa im. Walerjana Łukasińskiego w zaborze rosyjskim	75
IV. LEGJA NIEPODLEGŁOŚCI I ORGANIZACJA ARMJI POLSKIEJ (rok 1910/11)	77
Legja Niepodległości i powołanie do życia organizacji „Armja Polska”	77
Działalność organizacyjna Legji Niepodległości	82
„Pet” i dalszy rozwój Organizacji Młodzieży Niepodległościowej Zarzewiakiej szkół średnich	86
Komenda Naczelna Organizacji Armji Polskiej („A.P.”) w r. szk. 1910/11	91
Organizacja Armji Polskiej w okręgu lwowskim, rok szkolny 1910/11	99
Organizacja Armji Polskiej w II okręgu — krakowskim, rok szkolny 1910/11	107
Organizacja Armji Polskiej w zaborze rosyjskim, rok szkolny 1910/11	111
V. ROZWÓJ RUCHU SKAUTOWEGO W TAJNYCH ODDZIAŁACH ĆWICZEBNYCH (rok 1909/10)	149
Instruktorskie kursy skautowe i ujawnienie skautingu	151
Oddziały Ćwiczebne w zaborze austriackim, rok szkolny 1910/11	158
Oddział Ćwiczebny w Brodach	158
Oddział Ćwiczebny w Bochni	159
Oddział Ćwiczebny im. Jana Skrzetuskiego w Buczaczu	159
Oddział Ćwiczebny im. Ludwika Mierosławskiego w Czortkowie	161
Oddział Ćwiczebny w Drohobyczu	161
Oddział Ćwiczebny im. ks. Józefa Poniatowskiego w Jarosławiu	162
Oddziały Ćwiczebne w Krakowie	163
Oddziały Ćwiczebne we Lwowie	164
Oddział Ćwiczebny im. Dezyderego Chłapowskiego w Przemyśle	168
Oddział Ćwiczebny imienia Traugutta w Samborze	169
Oddział Ćwiczebny im. Walerjana Łukasińskiego w Sokalu	170
Oddział Ćwiczebny im. gen. Czachowskiego w Stanisławowie	170

	Str.
Oddział Ćwiczebny imienia Zawiszy Czarnego w Tarnowie . . .	171
Oddział Ćwiczebny im. Teofila Wiśniowskiego w Złoczowie . . .	172
Oddział Ćwiczebny im. Tadeusza Kościuszki w Zaleszczykach . . .	172
Oddziały Ćwiczebne skautowe w zaborze rosyjskim, rok szkolny 1910/11 . . .	173
Oddziały Ćwiczebne skautowe w Warszawie . . .	174
Oddziały Ćwiczebne skautowe w Zagłębiu Dąbrowskiem . . .	175
Oddział Ćwiczebny skautowy w Radomiu . . .	177
Oddział Ćwiczebny skautowy w Częstochowie . . .	178
Oddział Ćwiczebny skautowy w Kaliszu . . .	179
Oddział Ćwiczebny skautowy w Piotrkowie . . .	180
Oddział Ćwiczebny skautowy w Łowiczu . . .	180
Oddział Ćwiczebny skautowy w Łodzi . . .	181
Oddział Ćwiczebny skautowy w Włocławku . . .	183
Oddział Ćwiczebny skautowy w Krakowie . . .	183
VI. WYSZKOLENIE INSTRUKTORÓW WOJSKOWYCH ORGANIZACJI ARMII POLSKIEJ I POLSKICH DRUŻYN STRZELECKICH (rok 1911/12)	185
Ideologia i działalność polityczna Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie” . . .	187
Rząd Konfederacji Polskiej. Polska Organizacja Skarbowa i Organizacja Hufca Świętego . . .	190
Legja Niepodległości (L.N.) . . .	194
Tajna Polska Szkoła Państwowa (T.P.S.P.) . . .	196
Działalność Komendy Naczelnej Organizacji „Armji Polskiej” i „Polskich Drużyn Strzeleckich” w 1911/12 roku . . .	198
Prace poszczególnych komisyj w sztabie naczelnym organizacji Armji Polskiej . . .	209
Działalność Komendy Okręgu I — lwowskiego . . .	218
a) Komendy Miejscowe we Lwowie (I i IV P.D.S.) i Dublanach (VIII P.D.S.) . . .	223
b) Komendy Miejscowe w Samborze (III P.D.S.) i Jasle (VI P.D.S.) . . .	224
c) Komenda Miejskowa w Czortkowie (V P.D.S.) . . .	224
d) Komenda Miejskowa w Sanoku (VIII P.D.S.) . . .	225
e) Komenda Miejskowa w Sądowej Wiszni (IX P.D.S.) . . .	226
f) Komenda Miejskowa w Stryju . . .	227
g) Komenda Miejskowa w Stanisławowie . . .	227
h) Komenda Miejskowa w Przemyśle . . .	227
Działalność Komendy Okręgu II — krakowskiego . . .	231
Działalność Komendy Okręgu III — warszawskiego . . .	234
Działalność Komendy Okręgu IV — wiedeńskiego . . .	238
Pierwszy Międzyzaborowy Kurs Instruktorski Polskich Drużyn Strzeleckich we Lwowie od 29 czerwca do 15 lipca 1912 r. . .	240
Powołanie do życia Polskiego Skarbu Wojskowego . . .	244
Druga Konferencja Naczelna Organizacji Armji Polskiej we Lwowie w dniu 15 października 1912 r. . .	248
VII. UJAWNIENIE RUCHU SKAUTOWEGO W ZABORZE AUSTRIACKIM I ORGANIZOWANIE TAJNEGO SKAUTINGU W ZABORZE ROSYJSKIM PRZEZ ORGANIZACJĘ ARMII POLSKIEJ (rok 1911/12)	317
Ujawnienie ruchu skautowego w zaborze austriackim . . .	319
Udział młodzieży zarzewiańskiej w pracach harcerstwa na terenie Sokola . . .	324
Ciągłość pracy Zarzewiaków w prowadzeniu jawnych Drużyn skautowych w zaborze austriackim . . .	331
I Drużyna Skautowa im. Dwernickiego w Brodach . . .	331
I Drużyna Skautowa im. Jana Skrzetuskiego w Buczaczu . . .	332
I Drużyna Skautowa im. Zygmunta Sierakowskiego w Czortkowie . . .	332
I Drużyna Skautowa im. Czachowskiego w Jarosławiu . . .	333
I Drużyna Skautowa im. hetm. Stanisła Żółkiewskiego w Kołomyi . . .	334
Działalność lwowskich Drużyn skautowych . . .	334
I Drużyna Skautowa im. gen. Dezyderego Chłapowskiego w Przemyśle . . .	337

I Drużyna Skautowa im. Romualda Traugutta i II Drużyna Skautowa im. Józefa Sulkowskiego w Samborze	358
I Drużyna Skautowa im. Walerjana Łukasińskiego i Drużyna Skautowa żeńska imienia Emilji Plater w Sokalu	358
I Drużyna Skautowa im. Dyonizego Czachowskiego i II Drużyna Skautowa im. Józefa Sulkowskiego w Stanisławowie	359
Zarzewiaczy w dalszym ciągu organizują tajny Skauting na terenie zaboru rosyjskiego w r. szkolnym 1911/12	340
Tajne drużyny skautowe na terenie zaboru rosyjskiego	342
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Częstochowie	342
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Kaliszu	343
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Kielcach	344
Pierwsze Tajne Dr. Sk.: męska i żeńska (im. Emilji Plater) w Łodzi	344
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Piotrkowie	346
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Płocku	346
Pierwsza Tajna Dr. Sk. im. Dyonizego Czachowskiego w Radomiu	347
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Skierniewicach	347
Pierwsza Tajna Dr. Sk. im. Romualda Traugutta w Warszawie	348
Pierwsza żeńska Tajna Dr. Sk. im. Emilji Plater w Warszawie	351
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Włocławku	352
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Wołominie	353
Pierwsza Tajna Dr. Sk. w Zagłębiu Dąbrowskiem	354
VIII. POLSKA POLITYKA NIEPODLEGŁOŚCIOWA PRZED WYBUCHEM WOJNY EUROPEJSKIEJ	
Komisja Tymczasowa Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (K.T.S.S.N.) i Polski Skarb Wojskowy (P.S.W.)	361
Stosunek Organizacji Armji Polskiej i Polskich Drużyn Strzeleckich do K.T.S.S.N. i P.S.W.	363
Wydział Wojskowy, jako wspólny organ pracy Polskich Drużyn Strzeleckich i Związku Strzeleckiego	366
Reorganizacja K.S.S.N. i dalsza współpraca Polskich Drużyn Strzeleckich z Związkiem Strzeleckim w Wydziale Wojskowym	369
Rozłam w K.S.S.N. i wystąpienie Polskich Drużyn Strzeleckich	574
Stosunek ugrupowań Narodowo-Niepodległościowych do Polskich Drużyn Strzeleckich	579
IX. POLSKIE DRUŻYNY STRZELECKIE (15.X.1912 — 6.VIII.1914 r.)	
Działalność Komendy Naczelnej Organizacji Armji Polskiej i Polskich Drużyn Strzeleckich (Rok 1912/13)	395
Utworzenie Sztabu Naczelnego i praca poszczególnych komisji	397
Działalność Komendy Naczelnej Org. Armji Polskiej („D”) i Polskich Drużyn Strzeleckich (rok 1913/14)	404
X. RUCH SKAUTOWY W POLSCE PRZED WYBUCHEM WOJNY (1912/13 i 1913/14)	
Tajna Polska Szkoła Państwowa (T.P.S.P.) i skauting w zaborze austriackim	413
Drużyny skautowe w zaborze austriackim	435
I Drużyna Skautowa im. Dwernickiego w Brodach	445
I Drużyna Skautowa im. Jana Skrzetuskiego w Buczaczu	445
I Drużyna Skautowa im. Zygmunta Sierakowskiego w Czortkowie	446
I Dr. Sk. im. hetmana Stanisława żółkiewskiego w Drohobyczu	446
I Drużyna Skautowa im. Czachowskiego w Jarosławiu	446
Działalność krakowskich drużyn skautowych	447
Działalność lwowskich drużyn skautowych	449
I Dr. Sk. im. gen. Dezyderygo Chłapowskiego w Przemyśle	451
Drużyny skautowe w Samborze	452
Drużyny skautowe w Sanoku	453
Drużyny skautowe w Sokalu	453
Drużyny skautowe w Stanisławowie	453
I Dr. Sk. im. króla Jana Sobieskiego w Stryju	453
Związek Szkolny (Zw. S.) i tajny Skauting w zaborze rosyjskim	456
Tajne drużyny skautowe w zaborze rosyjskim	459

	Str.
Pierwsza tajna Dr. Sk. im. Czachowskiego w Kielcach	459
Tajne drużyny skautowe w Lublinie	459
Tajne drużyny skautowe w Łodzi	460
I tajna Dr. Sk. im. Cyprjana Godebskiego w Piotrkowie	465
I tajna Dr. Sk. w Płocku	466
I tajna Dr. Sk. im. Dezyderego Chłapowskiego w Radomiu	466
I tajna Dr. Sk. w Skierniewicach	468
Tajne drużyny skautowe w Warszawie	468
I tajna Dr. Sk. we Włocławku	476
I tajna Dr. Sk. im. Dyonizego Czachowskiego w Zagł. Dąbrowsk. Towarzystwo Tomasza Żana (T.T.Z.) i tajny skauting w zaborze pruskim	477 479
Tajne drużyny skautowe w zaborze pruskim	482
Pierwsze tajne drużyny skautowe w Poznaniu	482
Pierwsze tajne drużyny skautowe na Pomorzu	484
 XI. OKRĘG I LWOWSKI ORGANIZACJI ARMJI POLSKIEJ I POL- SKICH DRUŻYN STRZELECKICH (1912/13 i 1913/14)	 489
Komenda Okręgu I lwowskiego w latach 1912/13 i 1913/14	491
Komendy Miejscowe Okręgu I lwowskiego w latach 1912/13 i 1913/14	498
Komenda Miejskowa we Lwowie (I i IV P.D.S.)	498
Komenda Miejskowa w Czortkowie (V P.D.S.)	501
Komenda Miejskowa w Sanoku (VII P.D.S.)	502
Komenda Miejskowa w Dublanach (VIII P.D.S.)	505
Komenda Miejskowa w Sądowej Wiszni (IX P.D.S.)	506
Komenda Miejskowa w Buczaczu (XI P.D.S.)	508
Komenda Miejskowa w Tarnopolu (XII P.D.S.)	508
Komenda Miejskowa w Złoczowie (XX P.D.S.)	509
Komenda Miejskowa w Stryju (XXII P.D.S.)	510
Komenda Miejskowa w Stanisławowie (XXIV P.D.S.)	511
Komenda Miejskowa w Przemyślu (XXV P.D.S.)	515
Komenda Miejskowa w Leżajsku (XXVII P.D.S.)	516
Komenda Miejskowa w Brodach (XXXV P.D.S.)	517
Komenda Miejskowa w Drohobyczu (XXXVI P.D.S.)	518
Komenda Miejskowa w Kołomyi (XXXVIII P.D.S.)	519
Komenda Miejskowa w Podhajcach (XL P.D.S.)	521
Komenda Miejskowa w Kańczudze (LXIII P.D.S.)	522
 XII. OKRĘG II KRAKOWSKI ORGANIZACJI ARMJI POLSKIEJ I POL- SKICH DRUŻYN STRZELECKICH (1912/13 i 1913/14)	 533
Komenda Okręgu II krakowskiego w latach 1912/13 i 1913/14	535
Komendy Miejscowe Okręgu II krakowskiego w latach 1912/13 i 1913/14	543
Komenda Miejskowa w Krakowie (II P.D.S.)	543
Komenda Miejskowa w Jasle (VI P.D.S.)	552
Komenda Miejskowa w Nowym Sączu (X P.D.S.)	552
Komenda Miejskowa w Tarnowie (XIV P.D.S.)	554
Komenda Miejskowa w Gdowie (XXVIII P.D.S.)	557
Komenda Miejskowa w Jachówce (XVII P.D.S.)	559
Komenda Miejskowa w Limanowej (XLIV P.D.S.)	561
Komenda Miejskowa w Krzeszowicach (XXXIII P.D.S.)	562
Komenda Miejskowa w Nowym Targu (LV P.D.S.)	565
Komenda Miejskowa w Brzesku (LVI P.D.S.)	565
LIX (59) P.D.S. w Libiążu	566
LXIV (64) P.D.S. w Spytkowicach	566
LXV (65) P.D.S. w Kamienicy Dolnej	567
Komenda Miejskowa w Mieciu i XVI P.D.S. w Partyni	567
 XIII. POZOSTAŁE OKRĘGI ORGANIZACJI ARMJI POLSKIEJ I POL- SKICH DRUŻYN STRZELECKICH (1912/13 i 1913/14)	 589
Komenda Okręgu III warszawskiego	591
Komenda Okręgu IV wiedeńskiego Organizacji Armji Polskiej („D”) i Polskich Drużyn Strzeleckich (1912/13 i 1913/14)	596
Działalność Komend Miejscowych Okręgu IV wiedeńskiego (1912/13 i 1913/14)	601

	Str.
Komenda Miejskowa w Wiedniu	601
Komenda Miejskowa w Leoben	604
Komenda Miejskowa w Przybarnie (P.D.S. Pribram)	606
P.D.S. w Bernie Morawskim	608
P.D.S. w Pradze Czeskiej, Dreźnie i Berlinie	609
Komenda Okręgu V zachodnio-europejskiego w Liège (1912/13 i 1913/14)	610
Działalność Komend Miejskowych Okręgu V zachodnio-europejskiego (1912/13 i 1913/14)	616
Komenda Miejskowa w Leodjum	616
Komenda Miejskowa w Verviers	618
Komenda Miejskowa w Paryżu	619
Komenda Miejskowa w Genewie (Szwajcaria)	620
Komenda Okręgu VI poznańskiego (1912/13 i 1913/14)	621
Polskie Drużyny Strzeleckie w Ameryce	626
Polskie Drużyny Strzeleckie w Brazylii	626
Polskie Drużyny Strzeleckie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej	633
XIV. ODDZIAŁY ŻEŃSKIE POLSKICH DRUŻYN STRZELECKICH (1912/13 i 1913/14)	633
Wydział żeński (W.Ż.) przy sztabie Komendy Naczelnej Organizacji Armji Polskiej we Lwowie w latach 1912/13 i 1913/14	633
Oddziały żeńskie w zaborze austriackim w latach 1912/13 i 1913/14	637
Oddziały żeńskie w I lwowskim okręgu	637
Oddziały żeńskie w II okręgu krakowskim	660
Oddziały żeńskie w zaborze rosyjskim w latach 1912/13 i 1913/14	663
Stany liczbowe Oddziałów żeńskich P.D.S. i mobilizacja	664
XV. KURSY INSTRUKTORSKIE POLSKICH DRUŻYN STRZELECKICH W RABCE I W NOWYM SĄCZU W 1914 ROKU	681
Kurs Instruktorski w Rabce	683
Kurs Instruktorski w Nowym Sączu	684
XVI. POLSKIE DRUŻYNY STRZELECKIE PRZED WYBUCHEM WOJNY ŚWIATOWEJ	723
Konferencja naczelnych władz organizacji militarnych przed wybuchem wojny	723
Mobilizacja Organizacji Armji Polskiej („D”) i Polskich Drużyn Strzeleckich	727
Zakończenie. Ilu nas było? Wartości ideowe i wojskowe, wniesione przez Ruch Niepodległościowy Zarzewiacki w walce o Niepodległość Polski	734
I tajna Dr. Sk. w Płocku	466
I tajna Dr. Sk. we Włocławku	476
Komenda Miejskowa w Sanoku (VII P.D.S.)	502
Komenda Miejskowa w Brodach (XXXV P.D.S.)	517
Komenda Okręgu V zachodnio-europejskiego w Liège (1912/13 i 1913/14)	610
Armji Polskiej we Lwowie w latach 1912/13 i 1913/14	633
Schemat władz organizacyjnych Armji Polskiej („D”) i Polskich Drużyn Strzeleckich	739
Spis Podchorążych Organizacji Armji Polskiej („D”) i Polskich Drużyn Strzeleckich	761
Spis Podoficerów Kadetów Organizacji Armji Polskiej („D”) i Polskich Drużyn Strzeleckich	762
Źródła	765
Skorowidz nazwisk	768
Skorowidz pseudonimów i nazwisk	799
Skorowidz nazwisk i pseudonimów	810
Skorowidz miejscowości	818
Dokumenty	823
Spis rzeczy	827
Szkic rozmieszczenia skupień Zarzewia Drużyn Skautowych i oddziałów Polskich Drużyn Strzeleckich (wkładka).	